

C. Universitetets institutter, museer m.v.

Grundlaget for undervisning og forskning ved Det teologiske Fakultet er Bibelen, Det gamle Testamente og Det ny Testamente, de tekstsamlinger, som dels er skrevet på oldtidssprog, hebraisk og græsk, dels senere på latin og tysk og i nyere kultur for flere sprog og sprogarter. Disse tekster fremsætter spørgsmål, som de teologiske fag arbejder med: Hvorledes skal teksterne forstås og fra hvor ogne fortolkninger? Hvordan er de blevet fortolket gennem tiden, og hvad har deres udviklingshistorie været? Og til sidst, hvortil skal de forstås i dag, og hvad er deres placering i vor moderne kultur og samfund?

Disse spørgsmål betinger fakultetets opdeling i tre institutter og arbejder på disse institutter:

Ved Institut for bibelsk Eksegesis er formålet at læsere engagere i en nyoversættelse af Bibelen på initiativ fra Det danske Bibelselskab; desuden arbejdes der med fortolkningen af de bibelske tekster og en række bidiscipliner:

Fortolkningsprincipper, bibelsk teologi, den historiske og kulturelle baggrund for de bibelske tekster, geografi, topografi, arkæologi, antropologi, herunder den bibelske verdensopfattelse.

Ved Institute for Kirkehistorie forskes der særligt i lat- og senmiddelalder, reformationen, 17. - 19. årh. og Tredie Verdens kirkehistorie. Man har også nævnt salmeregistraren og folkeminderregistranten, som har erudstrakt servicevirksomhed udadtil; udmærkede er mod slutningen af året blevet styrket med en særlig forskningsbevilling.

Institut for systematisk Teologi er delt op i fire afdelinger, idet man har særlige afdelinger for praktisk teologi (med religiøs- og kirkesociologi), for ekumeni (forholdet til andre kirker) og Boren Kierkegaard Biblioteket, som yder en udvalgt international servicevirksomhed, og som er et internationalt center for Søren Kierkegaard studier. Denne afdeling er i år blevet styrket med en akademisk halvdagstilføjelse og har endvidere fået særlige forskningsbevillinger til EDB-metoder og kursusvirksomhed. Af vigtige områder ved instituttet skal nævnes dogmatik, religionsfilosofi og etik.

Fakultetet har i de seneste år haft nogenlunde stabile økonomiske forhold, men har set en betydelig nedgang af forskningen som følge af påbudte besparelser.

Fakultetet, herunder fakultetsdirektøren, har i år været inddraget i arbejdet med at forberede forslag til en betændigelse om teologisk kandidatsamenkomst, som forventes at træde i kraft til september 1999. Det er fakultetsrådet, at den ikke blot vil forkorte studietiden på papiret, men også vil effektivisere og forkorte den faktiske studietid.

Endelig skal nævnes, at fakultetet i efteråret har påbegyndt en omfattende og sammenlægning af bibliotekerne, der vil strække sig over de nærmeste år. Somtidig er fakultetet ved at installere et netværk, som til næste år vil omfatte bygget og tilsluttet KU's netværk.

Johs. Svane

1. De teologiske fakulteter i Danmark er i alt 11, nemlig ved Københavns Universitet, Århus Universitet, Ålborg Universitet, Roskilde Universitet, Odense Universitet, Silkeborg Universitet, Århus Biskopstidende, Århus Biskopstidende, Århus Biskopstidende, Århus Biskopstidende, Århus Biskopstidende.

2. De teologiske fakulteter i Danmark er i alt 11, nemlig ved Københavns Universitet, Århus Universitet, Ålborg Universitet, Roskilde Universitet, Odense Universitet, Silkeborg Universitet, Århus Biskopstidende, Århus Biskopstidende, Århus Biskopstidende, Århus Biskopstidende, Århus Biskopstidende.

I. Det teologiske Fakultet

Grundlaget for undervisning og forskning ved Det teologiske Fakultet er Bibelen, Det gamle Testamente og Det ny Testamente, to tekstsamlinger, som dels er skrevet på oldtidssprog, hebraisk og græsk, dels er blevet til i en for os fremmed kultur for flere tusind år siden. Disse forhold rejser de spørgsmål, som de teologiske fag arbejder med: Hvorledes skal teksterne forstås ud fra deres egne forudsætninger? Hvordan er de blevet fortolket gennem tiden, og hvad har deres virkningshistorie været? Og til sidst, hvorledes skal de forstås i dag, og hvad er deres placering i vor moderne kultur og samfund?

Disse spørgsmål betinger fakultetets opdeling i tre institutter og arbejdet på disse institutter.

Ved Institut for bibelsk Eksegese er flertallet af lærerne engageret i en nyoversættelse af Bibelen på initiativ fra Det danske Bibelselskab; desuden arbejdes der med fortolkningen af de bibelske tekster og en række bidiscipliner:

Fortolkningsprincipper, bibelsk teologi, den historiske og kulturelle baggrund for de bibelske tekster, geografi, topografi, arkæologi, antropologi, herunder den bibelske kvindeopfattelse.

Ved Institut for Kirkehistorie forskes der særligt i høj- og senmiddelalder, reformationen, 17.-19. årh. og Tredie Verdens kirkehistorie. Man bør også nævne salmeregistranten og kalkmaleriregistranten, som har en udstrakt servicevirksomhed udadtil; sidstnævnte er mod slutningen af året blevet styrket med en særlig forskningsbevilling.

de og til en systematisk teologisk forklaring af kristendommens størrelse og struktur, herunder også kristendommens forhold til andre religioner. I teologisk henseende er systematisk teologi opstået som en udfordrende skattekasse ud fra et aligevel ikke helt afsluttet arbejde i teologi og religionshistorie og kirkesociologi. I teologisk henseende er systematisk teologi opstået som et arbejde med naturlige menneskesociologiske og teologiske værdningsproblematik. Særlige spørgsmål er her: betyng og grundlæggende teologiske problemer i den moderne kontekst og kirke.

Institut for systematisk Teologi er delt op i fire afdelinger, idet man har særlige afdelinger for praktisk teologi, (med religions- og kirkesociologi), for økumeni (forholdet til andre kirker) og Søren Kierkegaard Biblioteket, som yder en udstrakt international servicevirksomhed, og som er et internationalt center for Søren Kierkegaard studier. Denne enhed er i år blevet styrket med en akademisk halvdagsstilling og har endvidere fået særlige forskningsbevillinger til EDB-materiel og kursusvirksomhed. Af vigtige områder ved instituttet skal nævnes dogmatik, religionsfilosofi og etik.

Fakultetet har i dette år haft nogenlunde stabile økonomiske forhold, men har set en begyndende erodering af forskningen som følge af påbudte besparelser.

Fakultetet, herunder fakultetsstudienævnet, har i år været inddraget i arbejdet med at forberede forslag til ny bekendtgørelse om teologisk kandidateksamen, som forventes at træde i kraft til september 1989. Det er fakultetets håb, at den ikke blot vil forkorte studietiden på papiret, men også vil effektivisere og forkorte den faktiske studietid.

Endelig skal nævnes, at fakultetet i efteråret har påbegyndt en ombygning og sammenlægning af bibliotekerne, der vil strække sig over de nærmeste år. Samtidig er fakultetet ved at få installeret et netværk, som til næste år ventes færdigudbygget og tilsluttet KU's netværk.

John Strange

Eksempel på personer: H. P. Andersen (biskop), I. Grønning-Hansen, J. Ravn (biskop), R. Smith, S. Zülke. Ansvarlige ledere af Afdelingen for Søren Kierkegaard Forskning: Julia Watson.

Forskningens områder

Institutets forskning omfatter følgende teologiske fag: Dogmatik med konfessionkundskab og økumenisk teologi, religionsfilosofi, etik, praktisk teologi og religionsvidenskab (religions- og kirkesociologi). Alle disse discipliner kan behandles under en historisk og en aktualitetsvinkel. Men det primære sigter at yde bi-

teologisk og teologisk forskning og det teologiske (J. Grønning).

2.4 Teologi og økumeni (teologiens ungdomskenter) (S. Grønning).

2.5 Den moderne teologiske problematik i forskningsproblematikken (C. Palleisen).

2.6 Økumeni.

2.7 Etiske grundbegreber i den kristne etik samt i Kant og den moderne etik (J. Forrell).

I. Institut for systematisk Teologi

Historie:

Institut for systematisk Teologi (IST) blev oprettet i juni 1970, men det fik først rådighed over lokaler, da Det teologiske Fakultet som helhed i oktober 1971 flyttede ind i ejendommen Købmagergade 44-46. Institutet dækkede fra begyndelsen fagene dogmatik, etik og religionsfilosofi, der er sammensluttet i den egentlige hovedafdeling. 1. april 1972 blev Økumenisk Institut, der siden sin grundlæggelse i 1956 og indtil 1971 havde haft til huse på Vodroffsvej 8, integreret i IST som Afdeling for økumenisk Teologi. 1974 blev Søren Kierkegaard Institutet (før 1969 det såkaldte Søren Kierkegaard Bibliotek), der fra 1964 til 1971 havde lokaler i Skt. Peder Stræde 5, indlemmet i IST og blev til Afdeling for Søren Kierkegaard Forskning. 1975 integreredes endelig Institut for Religionsvidenskab og praktisk Teologi, der oprindeligt og indtil 1974 havde været Afdeling for Religionssociologi under Institut for dansk Kirkehistorie, i IST som Afdeling for praktisk Teologi og Religionsvidenskab. IST består i dag således af 4 afdelinger.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 14.

Professorer: U. Forell, J. Glebe-Møller, Th. Jørgensen.

Lektorer: S. Bjerg, J. Blum, B. Hahn, E. Harbsmeier, H. Raun Iversen, P. Müller, P. Nørgaard-Højen.

Adjunkt: A. Grøn.

Kandidatstipendiater: J. Garff, P. Grove.

Forskningsrådsstipendiat: I.-M. Børgesen.

Forskerakademistipendiater: S. Grunnet, C. Pallesen.

Ekstern lektor: J. Horstmann.

Undervisningsassistenter: M. Gramstrup, K. Grønbech, O. Hansen.

Vid. medarbejdere: B. Mastrup, L. Mikkelsen, L. Rasmussen.

TAP: Antal årsværk: 2.

(Kontor)assistenter: H. R. Andersen (vikar), I. Gramstrup-Hansen, I. Ravn (vikar), R. Smith, S. Zühlke.

Assisterende leder af Afdelingen for Søren Kierkegaard Forskning: Julia Watkin.

Forskningsvirksomhed:

Institutets forskning omfatter følgende teologiske fag: Dogmatik med konfessionskundskab og økumenisk teologi, religionsfilosofi, etik, praktisk teologi og religionsvidenskab (religions- og kirkesociologi). Alle disse discipliner kan behandles under en historisk og en aktuel synsvinkel. Men det primære sigte er at yde bi-

drag til en samlet aktuel redegørelse for kristendommens teori og praksis, herunder også kristendommens forhold til andre religioner. I metodisk henseende må systematisk teologi opfattes som en tolkningsvidenskab og må ud fra sit sigte arbejde interdisciplinært i samspil med især humaniora og samfundsvidenskab. Det fremgår af forskningsområder som forholdet mellem teologi og kunst, kulturelle dissonanser, den teologiske formidlingsproblematik i forskellige sprogteori-ers belysning og etnologiske lokalundersøgelser i forholdet mellem folk og kirke.

Der er under ledelse af Arne Grøn afholdt forskerkursus om subjektivitetsbegrebet hos Kierkegaard, Hegel og i den moderne kontekst. Med Kierkegaard Selskabet er der i 1988 indgået en samarbejdsaftale vedrørende Kierkegaard Forskningen.

Under de enkelte discipliner ved instituttet forskes i følgende emner:

1. Dogmatik med konfessionskundskab og økumenisk teologi

1.1 Dogmatikkens prolegomena samt en kommenteret Grundtvig-udgave på tysk (Th. Jørgensen).

1.2 Stedfortrædelseskategorien, humant og kristeligt på den narrative teologiske præmisser (S. Bjerg).

1.3 Nyere amerikansk teologi i videnskabsteoretisk belysning (J. Glebe-Møller).

1.4 Schleiermachers dialektik og tros lære (P. Grove).

1.5 Økumeniske metodespørgsmål samt udarbejdelse af lærebog i symbolik (P. Nørgaard-Højen).

2. Religionsfilosofi

2.1 Åndsbegrebet ud fra især Hegel og Kierkegaard (A. Grøn).

2.2 Forholdet mellem kunst og teologi samt udarbejdelse af lærebog om religionsfilosofiske problemstillinger (B. Hahn).

2.3 Hovedbegreber i Søren Kierkegaards tænkning og Kierkegaards betydning for R. Bultmanns teologi (P. Müller) samt Kierkegaard og det æstetiske (J. Garff).

2.4 Teologi og æstetik i Fr. Schlegels ungdomsskrifter (S. Grunnet).

2.5 Den teologiske formidlingsproblematik i forskellige sprogteori-ers belysning (C. Pallesen).

3. Etik

Etiske grundbegreber i den kristne etik samt i Kants og von Wrights etik (U. Forell).

4. Praktisk teologi og religionsvidenskab

4.1 Praktisk-teologiske emner med henblik på udarbejdelse af lærebog i faget (E. Harbsmeier).

4.2 Etnologiske lokalundersøgelser af kirkens plads i folks hverdagsliv (H. Raun Iversen, I.-M. Børgesen).

4.3 Kirken og kristendommen i mediekulturen samt ordinationens teori og praksis (H. Raun Iversen).

4.4 Afskyelighedstærskler i forbindelse med kulturelle dissonanser (J. Blum).

Anden virksomhed:

P. Nørgaard-Højen er medlem af Kirkernes Verdensråds Commission on Faith and Order. P. Müller er formand for og J. Garff samt E. Harbsmeier medlem af bestyrelsen for Kierkegaard Selskabet. Th. Jørgensen er medlem af baggrundgruppen for Center for Grundtvigstudier ved Århus Universitet.

Udgivervirksomhed:

Følgende medarbejdere indgår i følgende redaktioner: Fønix (J. Garff), Kierkegaardiana (E. Harbsmeier og J. Watkin), International Kierkegaard Newsletter (J. Watkin), Kritisk Forum for praktisk Teologi (E. Harbsmeier og H. Raun Iversen), Nyt Synspunkt (H. Raun Iversen), Nordisk Missionstidsskrift (H. Raun Iversen). *Studia Theologica* (J. Glebe-Møller og A. Grøn), *Kerygma und Dogma*, Göttingen (Th. Jørgensen), *Lutherische Monatshefte*, Hannover (P. Nørgaard-Højen), *Mosaik-Serien*, Gads Forlag, New Athenaeum, New Jersey samt *Gutachterausschuss für die kritische Gesamtausgabe von Schleiermacher Werken*, Göttingen (Th. Jørgensen), *International Kierkegaard Commentary*, Mercer University Press, USA, samt *Kierkegaards Writings*, Princeton University Press, USA (J. Watkin).

Gæster og rejser:

Instituttet har haft følgende gæsteforelæsere: Otto Hermann Pesch, Hamburg, Wolfgang Lienemann, Marburg, Gerd Theissen, Heidelberg, og Steven Sykes, Cambridge. Følgende har forsket ved Kierkegaard-afdelingen: W. McDonald (Australien), S. Hogue (Canada), A. McKinnon (Canada), R. Poole (England), H. Liehu (Finland); T. Hagermann (Vesttyskland), H. Schmid (Vesttyskland), T. Hachiya (Japan), S. Nakazato (Japan), M. Otani (Japan), H. Yurugi (Japan), Y. Zhou (Kina), R. Larrañeta (Spanien), C. Hinkson (USA), J. Rumble (USA).

Følgende medarbejdere har afholdt gæsteforelæsnings: J. Glebe-Møller i Wrocław, Polen, A. Grøn i Paris, Th. Jørgensen i Köln, P. Müller i Kiel, J. Watkin i Minnesota og Brighton. Ved den internationale Kierkegaard-konference i Hillerød har A. Grøn, P. Müller og J. Watkin forelæst.

P. Grove har studeret i Göttingen i efterårssemesteret, E. Harbsmeier har været på studieophold i Köln og Friedrichsrode, H. Raun Iversen i London og P. Nørgaard-Højen i Brasilien, Frankrig, Schweiz, Sverige og Tyskland.

Publikationer:

- Bjerg, S.: *Litteratur og Teologi. Transfigurationer – omkring Graham Greene*. Århus 1988, 174 s.
- , Jørgensen, K., Lillelund, B.B., Lindhardt, J., Steffensen, P.H., Sørensen, F.: *Pædagogisk manifest '88 – Kristendom i folkeskolen*. Århus 1988, 55 s.
- : *Den etiske fortælling. Moral og etik*, Benny Grey Schuster (udg.), s. 14, Århus 1988.
- : *Jesús fortalt gennem narrativ eksegese. Kritisk forum for Praktisk Teologi* 33, s. 6, Århus 1988.
- Forell, O.U.: *Självförverkli gande och självutgivande. Jämförande studier i Kants ochh Künkels etik*. København 1988, 97 s.
- : *Tre dialoger: 1. Musikken som åndlig symbol. 2. Døden og livet. 3. Trons mulighed och grund*. København 1988, 45 s.
- Garff, J.: *Anmeldelse af: "Essays om Babel"* Red. Hans Hauge og Benny Grey Schuster. Anis 1986. Fønix Årg. 12, nr. 2, s. 132-34, København 1988.
- : *Den subjektive tænkens stil. (Bidrag til en sommerserie om Kierkegaard)*. Kristeligt Dagblad 23. juli, s. 6, København 1988.
- : *Anmeldelse af Johannes P. Almar: Søren Kierkegaard. Eksistensfilosofien. Eksistenspædagogikken. Eksistentialpædagogikken*. Odense Universitetsforlag 1986. Fønix Årg. 12, nr. 2, s. 128-30, København 1988.
- : *Teologisk soufflé. En præsentation af Mark. C. Taylors "Erring"*. Fønix Årg. 12, nr. 3, s. 191-98, København 1987.
- Glebe-Møller, J.: *Diskursetikken. Moral og etik*, Bennt Grey Schuster (udg.), s. 16, Århus 1988.
- Glebe-Møller, J.: *A modern American Theology: James M. Gustafson's Ethic s from a Theocentric Perspective*. *Studia Theologica* 2, s. 23, Oslo 1988.
- Glebe-Møller, J.: *Fromhed styrker rigerne*. *Christian IVs Verden*, Svend Ellehøj, s. 26, København 1988.
- : *Two Views of Religion in Wittgenstein. The Grammar of the Heart*, Richard H. Bell, s. 15, San Francisco 1988.
- : *En amerikansk økumenisk teologi*. Fønix 12, s. 14, København 1988.
- : *Identitet og inkulturation. Kristendommen og de andre religioner*, Peder Nørgaard-Højen (red.), s. 15, Århus 1988.
- Grunnet, S.E.: *Ironi og subjektivitet. En studie over S. Kierkegaards disputats "Om Begrebet Ironi"*. København 1988, 135 s.
- Grøn, A.: *Religion, sprog, subjekt*. *Kredsen* 54/1, s. 97-104, København, Odense, Århus 1988.

- : Den unge Hegel og religionen. Teologisk Forum. Tillæg til Kristeligt Dagblad 9, s. 4-6, København 1988.
- : Livsform og normativitet. Philosophia Årg. 17, nr. 1-2: Livsform og livsverden, s. 77-87, Århus 1988.
- : Artikler til: Filosofilexikonet. Filosofilexikonet, Poul Lübcke (red.), s. 60-6, Stockholm 1988.
- Hahn, B.: Rudolf Bultmann og historismen, set i litterær belysning. Teologi og Tradition. Festskrift til Leif Grane, Th. Grosbøll, Bent Hahn, St. Kjeldgaard-Pedersen (udg.), s. 353-68, Århus 1988.
- : Et forsøg på en Nietzsche-oversættelse. Rocky Mountains – festskrift til Pet Højbolts 60 årsdag 22.7.1988, Bent Hahn, s. 66-73, København 1988.
- Harbsmeier, E.: Nye konfirmationsritualer, Liturgi-kommissionens betænkning om konfirmationen. Præsteforeningen Blad 15, s. 305-11, København 1988.
- : Den bibelske og den livsnære prædiken. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 33, s. 38-50, Århus 1988.
- : Kirken i sociologisk og teologisk belysning. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 33, s. 70-77, Århus 1988.
- : Dåbsteologi og dåbspraksis. Kristisk Forum for Praktisk Teologi 34, s. 69-80, Århus 1988.
- Iversen, H.R.: Folkelighed og kristendom. Menneske først, kristen så. Helge Grells Grundtvigdisputats til debat, Jens Holger Schørring (red.), s. 67-84, Århus 1988.
- : Ånd og livsform. Den frie Lærerskole 2, s. 19-23, Ollerup 1988.
- : Om diakoniens kristelige nødvendighed. Rødder og netværk. En bog om diakonalt og socialt arbejde i København, Stiftsudvalget for diakonale opgaver i København (udg.), s. 44-51, København 1988.
- : Menneskesyn i Diakoni og socialt arbejde. Rødder og netværk. En bog om diakonalt og socialt arbejde i København, Stiftsudvalget for diakonale opgaver i København (udg.), s. 36-43, København 1988.
- : Kristendommen og andre afrikanske religioner. Kristendommen og de andre religioner, Peder Nørgaard-Højen (red.), s. 173-204, Århus 1988.
- : Bibelbrug empirisk belyst. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 33, s. 68-69, Århus 1988.
- : Det er ordningskirkelighed. Dansk Kirketidende 22, s. 363-64, København 1988.
- : Sammen i mission – i husliv, folkeliv og kirkeliv. Santalposten August 88, s. 6-12, København 1988.
- Jørgensen, T.: Gott – Hjerr oder Sinn der Geschichte? Eine Problemanzeige. Gott und Geschichte. 25. Konferenz der Hochschulteologen der Ostseeländer, Hans-Jürgen Zobel, s. 14, Greifswald 1988.
- : En editorisk bedrift: Daniel Ernst Schleiermacher, Kritische Gesamtausgabe. Dansk Teologisk Tidsskrift Årg. 51, nr. 2, s. 13, København 1988.
- : Treenighedsteologi og folkelighed. Menneske først, kristen så. Helge Grells Grundtvig-disputats til debat, Theodor Jørgensen, Jens Holger Schjørring, Anders Pontoppidan-Thygesen, Kaj Thanning, Hans Raun Iversen, Helge Grell, s. 17, Århus 1988.
- : Menneskesynet i Biblen. Levende Stene – Menneske og kirke i 80-erne, Erik Jørgensen, Henning Thomsen, s. 15, Århus 1988.
- : Religioneres teologi. Kristendommen og de andre religioner, Peder Nørgaard-Højen (red), s. 20, Århus 1988.
- : Den AIDS-ramte i det kristne fællesskab. AIDS-replikker til en folkelig debat, Jørgen Hviid, s. 6, København 1988.
- Nørgaard-Højen, P.: Bekenntnis, Einheitskonzept und Lehrverurteilung. Einheit der Kirche. Neue Entwicklungen und Perspektiven, Günther Gassmann, Peder Nørgaard-Højen, s. 179, Frankfurt am Main 1988.
- : Helgendyrkelse i økumenisk perspektiv. Teologisk Forum/Kristeligt Dagblad 10, s. 1-3, København 1988.
- : Heilige sind keine Hohenpriester. Die Seligsprechung von Niels Stensen und die Ökumene. Lutherische Monatshefte 12, s. 535-36, Hannover 1988.
- : Reinkarnation og Historie. Overvejselertil et omstridt tema i mødet mellem religionerne. Kristendommen og de andre religioner, Peder Nørgaard-Højen, s. 356, Århus 1988.
- : Kristendommens absoluthedskrav i dogmatisk belysning. Kristendommen og de andre religioner, Peder Nørgaard-Højen, s. 356, Århus 1988.

Hans Raun Iversen

2. Institut for Kirkehistorie

Historie:

Institut for Kirkehistorie er opstået ved sammenlægning af Institut for dansk Kirkehistorie, indrettet 1956 i villaen Vodroffsvej 8, og Institut for Kirke- og Missionshistorie, oprettet 1967.

Ved Det teologiske Fakultets indflytning i Købmagergade 44-46 i 1971 samledes de to institutter.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 10.

Professorer: Leif Grane, Steffen Kjeldgaard-Pedersen.
Forskningsprofessor: Holger Bernt Hansen.

Lektorer: Knud Banning, Jørgen I. Jensen, Martin Schwarz Lausten, Lauge Olaf Nielsen, Jørgen Pedersen.

Adjunkt: Niels Kastfelt.

Seniorstipendiat: Ninna Jørgensen.

Forskningsstipendiater: Karen Glente, Helga Koch.

Kandidatstipendiat: Jesper Yde.

TAP: Antal årsværk: 1,25.

M. Havlykke, M. C. Rasmussen, A. L. Willerup.

Forskningsvirksomhed:

Med udgangspunkt i den grundlæggende opgave at studere kirkedannelserne, deres teologi, forkyndelse og institutionelle historie i samspil med de skiftende samfundsforhold og åndelige strømninger omfatter forskningen og undervisningen ved instituttet principielt alle fænomener, der hænger sammen med kristendommens udbredelse og vekslende udtryksformer. I tilrettelæggelsen af arbejdet lægger instituttet vægt på at fastholde, at kirkehistorie udgør et sammenhængende forløb, og lader derfor ikke en definitiv specialisering bestemme opgavernes fordeling. Ikke uden forbindelse hermed er det endvidere karakteristisk for instituttet, at det udøver sin virksomhed i samarbejde og dialog med en række humanistiske discipliner.

1. Oldkirken

Studier i forholdet mellem kætteri og retroenhed i oldkirken med henblik på den moderne ny-religiøsitet (Jørgen I. Jensen).

2. Høj- og senmiddelalderens teologi og filosofi

2.1 I fortsættelse af publikationer om Augustin (visdommen), Dante (kærligheden) og Kierkegaard (friheden) færdiggørelse af arbejder om Bonaventura (visdommens veje) og Nicolaus af Cusa (visdommen og kristologien; maximus homo) (Jørgen Pedersen).

2.2 »The medieval wall-paintings in the churches of Lolland, Falster, Møn and Bornholm« (Knud Banning sammen med Søren Kaspersen (Institut for Kunstshistorie) og Louise Lillie).

2.3 Den teologiske refleksion i og bag de middelalderlige exemplumsamlinger

Middelalderens »exempla« eller »prædikenenekdoter« er indtil nu overvejende blevet undersøgt ud fra folkloristisk interesse (for for-former til eller rudimenter af folkeeventyr), hvorimod deres funktion i de oprindelige brugs-miljøer er blevet betragtet som noget sekundært. Projektet placerer dem i deres naturlige

omgivelser og lægger herunder særlig vægt på den betydningsændring, der finder sted, da de fra og med det 13. årh.'s tiggermunkeprædikener transplanteres bort fra deres ældre monastiske omgivelser og gøres gældende som almen moralbelæring for hele (læg)folket (Ninna Jørgensen).

2.4 Menneskebillede og tilværelsesforståelse i den hellige Birgittas åbenbarelsesbøger. Der fortsættes med en teologisk-filosofisk og litterær undersøgelse af Birgitta af Vadstenas forfatterskab (Helga Koch).

3. Reformationen

3.1 Den unge Luthers Bibelfortolkning med særligt henblik på Galaterbrevskommentaren 1519 (Steffen Kjeldgaard-Pedersen).

3.2 Studier i den danske kirkes »grundlov«, Kirkeordinansen, den latinske (1537), den danske (1539) samt forarbejdelse, med henblik på en udgivelse af teksten, forsynet med indledning og noter (Martin Schwarz Lausten).

3.3 Studier over Jakob Madsen Aarhus (1538-1586) med henblik på hans Kommentar til Prædikerens Bog (Leif Grane).

3.4 Studier over humanismen i sidste halvdel af det 16. århundrede (Leif Grane).

4. 17. og 18. århundredes teologi- og filosofihistorie

4.1 Den teologiske debat mellem independenter og presbyterianere i 1640'ernes England. Teologi og naturvidenskab i 1600-tallets England. Der forskes især i forholdet mellem teologi og naturvidenskab hos Walter Charleton, Robert Boyle, Isaac Newton og John Ray (Lauge O. Nielsen).

4.2 Der udarbejdes en afhandling om harmonibegrebet hos G. W. Leibniz med særligt henblik på de theodiceiske skrifter (Jesper Yde).

5. 19. århundrede

5.1 Fortsatte studier over vækkelsesprædikanten, skolelærer Rasmus Sørensen's virke som bondepolitiker og udvandreregent, 1844-1865 (Knud Banning).

5.2 Studier i grundtvigsk teologi (Grundtvig, Otto Møller, Fr. Helveg) (Jørgen I. Jensen).

5.3 Studier i forholdet mellem kultur og religion omkring århundredeskiftet (Jørgen I. Jensen).

5.4 Kommunitetets historie ca. 1830-1979. Skal udgøre et afsnit i Bind II af »Københavns Universitet 1479-1979«, redigeres sammen med Kaj Hørby (Historisk Institut) (Leif Grane).

6. 20. århundrede

Den dialektiske teologi i Danmark indtil Anden Verdenskrig (Steffen Kjeldgaard-Pedersen).

7. Tredje Verden

7.1 Kirke-stat problematikken under kolonialisme, nationalisme og afkolonisering

Dette projekt omfatter perioden fra ca. 1930 frem til begyndelsen af 1960'erne, hvor selvstændigheden opnåedes i de fleste afrikanske stater. Med Uganda som udgangspunkt er målet at belyse missionens og kirkenes rolle i den omstillingsproces, som politisk, økonomisk og socialt karakteriserede udviklingen især i perioden efter 2. verdenskrig. (Projektet udføres med assistance fra forskere ved Makerere University, Uganda, og i tæt kontakt med forskere ved Oxford University og University of London) (Holger Bernt Hansen).

7.2 Religion og udvikling – kirke og krise i Afrika

Projektet har som udgangspunkt at undersøge den tese, at krisen i afrikanske lande nødvendiggør inddragelsen af frivillige, ikke-statslige organisationer, herunder i særlig grad de kirkelige organisationer såvel lokalt som i Europa. Et første element i dette projekt har været at undersøge, hvilken kapacitet kirken og missionen har til at påtage sig en sådan rolle, og hvilke konsekvenser det har for begge organer at engagere sig så stærkt i den samfundsmæssige udvikling (Holger Bernt Hansen).

7.3 Kristen mission og afrikansk politik

En analyse af Dansk Forenet Sudan Missions arbejde i Nigeria siden 1913. En undersøgelse af missionens og de lokale kirkers betydning for den politiske udvikling i Nordnigeria og af sammenhængen mellem den kirkelige og politiske udvikling i perioden fra 1940 til 1960 er under afslutning (Niels Kastfelt).

8. Kvindeteologi

Kønsskarakter og kønsidentitet som tema i tysk tænkning og debat fra Wilhelm von Humboldt til Georg Simmel (Karen Glente).

Udgivervirksomhed, redaktionshverv m.v.:

Archiv für Reformationsgeschichte (Leif Grane), Acta theologica danica (Leif Grane), Fønix (Jørgen I. Jensen og Steffen Kjeldgaard-Pedersen), Teologisk Forum (Steffen Kjeldgaard-Pedersen), ICO-den iconographiske Post (Knud Banning) Dansk teologisk Tidsskrift (Martin Schwarz Lausten), African Affairs (Holger Bernt Hansen).

Martin Schwarz Lausten er redaktør af recensjonsområdet »Skandinavien« i Archiv für Reformationsgeschichte og formand for »Selskabet for Danmarks Kirkehistorie« fra 1.6.88, Knud Banning er formand for »Selskabet for Danmarks Kirkehistorie« og redaktør af »Kirkehistoriske Samlinger« indtil 31.5.88, Leif

Grane er prodekan og desuden hovedredaktør for jubilæumsværket »Københavns Universitet 1479-1979« og medlem af Die Kommission zur Herausgabe der Werke Martin Luthers, Jørgen I. Jensen er medlem af bestyrelsen for Salmehistorisk Selskab, og medtilrettelægger af det tværfaglige Augustin-seminar, Steffen Kjeldgaard-Pedersen er anmelder og medarbejder ved Lutherjahrbuch/Lutherbibliographie og medarbejder ved Evangelisches Kirchenlexikon, og formand for Salmehistorisk Selskab og Nordisk Institut for Hymnologi og medlem af Lutherforskningskongressens Continuation Committee.

Rejser:

Martin Schwarz Lausten har deltaget i 7. International Congress for Luther Research i Oslo i august med fremlæggelse af »paper« og deltaget i 2. Roskilde-Rügen Symposium i Stralsund september med forelæsning. Holger Bernt Hansen har deltaget i European Science Foundation's konference om »European Expansion and Migration« ved Göteborgs Universitet i maj med forelæsning og deltaget i African Studies Association of the UK: Silver Jubilee Conference ved Cambridge University i september med præsentation af bog »Uganda Now. Between Decay and Development«. Jesper Yde var på studieophold i Wien ved Institut für harmonikale Grundlagenforschung februar-juni. Steffen Kjeldgaard-Pedersen har deltaget som leder af seminar om Luthers Galaterbrevskommentar 1519 på 7. internationale Lutherforskningskongres i Oslo i august. Niels Kastfelt har drevet arkivstudier ved Institute of Commonwealth Studies, University of London og ved Rhodes House Library, University of Oxford i februar. Karen Glente har deltaget i First International Conference of the International Society for the Study of European Ideas i september i Amsterdam med indlæg i workshop: Popular versus Elite culture. Lauge O. Nielsen, Martin Schwarz Lausten og Leif Grane har deltaget i 7. internationale Lutherforskningskongres i Oslo. Steffen Kjeldgaard-Pedersen og Jørgen I. Jensen har ledet en studierejse til de reformatoriske steder i DDR for teologistuderende med støtte fra Tuborgfondet.

Gæsteforelæsninger:

Leif Grane har holdt forelæsninger i Rom, Helsinki og Hamburg. Niels Kastfelt har holdt forelæsning i Oxford. Alle instituttets lærere har i årets løb holdt forelæsninger og foredrag i faglige foreninger, andre institutter på KU, Folkeuniversitetet, arbejdskredse m.v.

Mag.art. Hans Jørgen Frederiksen, Aarhus Universitet, har holdt gæsteforelæsning om kirkekunst og liturgi.

Diverse:

Instituttet har modtaget en særbevilling af universitetets pulje til styrkelse af grundforskningen, til udforsk-

ningen af middelalderlig kirkekunst (Eva Louise Lillie).

Publikationer:

Grane, L.: *Studia humanitatis und Theologie an den Universitäten Wittenberg und Kopenhagen im 16. Jahrhundert: komparative Überlegungen.* (Mitteilung XIV der Kommission für Humanismusforschung). *Der Humanismus und die oberen Fakultäten*, G. Keil et al. (eds), s. 65-114, Weinheim 1988.

Hansen, H.B., Twaddle, M.: *Uganda Now. Between Decay and Development.* London 1988, 376 s.

—: *Mission og u-landshjælp.* Livsoplysning. Festskrift til K. E. Bugge, Steffen Johannessen, Torben Krogh, s. 15, Frederikshavn 1988.

—: *Dilemmaer og paradokser i dansk indvandrerforskning.* *Invandrere & Minoriteter* Årg. 15, nr. 4-5, s. 3, Stockholm 1988.

Jensen, J.I.: *Intuitiv retroenhed.* *Teologisk Forum* 6, s. 3, København 1988.

—: *A sense of form and clandestine meetings with expressionism.* Stockholm 1988, 20 s.

—: *Gådeord til hjertebanken.* *Studenterkredsen 1888-1988*, Anne Braad m.fl. (red.), s. 12, København 1988.

Jensen, J.I.: *Forventningens teologi. Teologi og Tradition.* Festskrift til Leif Grane, Th. Grosbøll, B. Hahn, S. Kjeldgaard-Pedersen (udg.), s. 232-60, Århus 1988.

—: *Cultural Theology. Northrop Frye between Totality and Decentralisation. A literary miscellany presented to Eric Jacobsen, J. D. Caie, H. Nørgaard, s. 406-18, København 1988.*

Kastfelt, N.: *Kristendom i Afrika. Træk af kimbangismens historie. Kristendommen og de andre religioner*, Peder Nørgaard-Højen (red.), s. 205-31, Århus 1988.

Kjeldgaard-Pedersen, S.: *Træk af den religiøse propaganda i det 16. århundrede: protestanter og katolikker. Fjendebilleder og fremmedhad*, Kristof K. Kristiansen, Jens R. Rasmussen, s. 75-88, København 1988.

—: *Et skoleeksempel. Teologi og tradition.* Festskrift til Leif Grane, Thorkild Grosbøll, Bent Hahn, Steffen Kjeldgaard-Pedersen, s. 261-277, Århus 1988.

—: *Art. Gnesiolutheraner.* *Evangelisches Kirchenlexikon. Bd. 2*, Erwin Fahlbusch m.fl. (udg.), s. 239-41, Göttingen 1988.

Lausten, M.S.: *Christian d.4. og kirken.* *Berlingske Tidende* 13. februar, s. Kronik, København 1988.

Nielsen, L.O.: *A Seventeenth-Century Physician on God and Atoms: Sebastian Basso. Meaning and Inference in Medieval Philosophy.* *Studies in Memory of Jan Pindborg*, Norman Kretzmann (ed.), s. 297-369, Dordrecht, Boston, London 1988.

Jørgen I. Jensen

3. Institut for bibelsk Eksegese

Historie:

Instituttet blev oprettet i efteråret 1968 og var det første år bemandet med en institutbestyrer, en institutamanuensis, og en halvdags-ansat kontorassistent. Instituttet havde til huse i Linnésgade 22 indtil oktober 1969; derefter i Lille Kirkestræde 1 indtil oktober 1971. Derefter har instituttet haft til huse i Købmagergade 44-46 sammen med de øvrige teologiske institutter.

Instituttet er arbejdsplads for dem, der studerer og udforsker Gammel og Ny Testamente; begge fag indgår i den teologiske kandidateksamen.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 12.

Professorer: Niels Hyldahl, Niels Peter Lemche, Mogens Müller, Eduard Nielsen.

Forskningsprofessor: Troels Loneberg-Pedersen.

Lektorer: Martha Byskov, Lone Fatum, Geert Hallbäck, Arne Munk, John Strange.

Adjunkt: Karin Friis Plum.

Seniorstipendiat: Jesper Høgenhaven.

Ekstern lektor: Kjeld Nielsen.

Undervisningsassistenter: Lars Brinth, Bodil Ejrnæs, Stamatis Giannoullos, Preben Svoldgaard Larsen, Michael Bjørn Pedersen.

TAP: Antal årsværk: 1.

Lise Lock, Anne-Lise Pemmer.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskning omfatter fortolkningen af de bibelske skrifter (Gammel og Ny Testamente) og fortolkningens historie.

Hertil kommer en række bidiscipliner: hermeneutik (om fortolkningens principper), tidshistorie (om den kulturelle og historiske baggrund for de bibelske tekster), geografi og arkæologi, bibelsk teologi og antropologi, herunder kvindeopfattelsen i de bibelske skrifter.

En række af instituttets medarbejdere har været engageret i arbejdet med at oversætte Gammel og Ny Testamente med henblik på udgivelsen af en ny, autoriseret dansk Bibel. Det danske Bibelselskab er igangsætter og sponsor for dette arbejde.

1. Gammel Testamente

1.1 Oversættelse

Arbejdet med oversættelsen af Det gamle Testamente ledes af Svend Holm-Nielsen, der fratrådte som professor i 1986, i samarbejde med Bodil Ejrnæs og lektor Knud Jeppesen fra Århus Universitet. Med i arbejdet er John Strange, Arne Munk, Kjeld Nielsen og Eduard Nielsen. Arbejdet ventes afsluttet før 1990.

1.2 *Pagten i Gammel Testamente*

Revision og afslutning af manuskript til en mindre monografi om pagtforestillingen i Gl. Testamente og den nyere diskussion herom, tænkt som en introduktion til emnet for studerende og andre interesserede (Jesper Høgenhaven).

1.3 *Profeti og propaganda i Israel og den Nære Orient i oldtiden*

Fortsatte studier over de profetiske orakler i Gl. Testamente i nærøstlig sammenhæng, bl.a. under ophold ved University of Chicago i efteråret 1988 (Jesper Høgenhaven).

1.4 *Kana'anerne og deres land. De gammeltestamentlige kana'anere i nyt lys*

Monografi. Undersøgelse af den etniske betegnelse »kana'anæer« og den geografiske betegnelse »Kana'ans land« i og uden for Det gamle Testamente (Niels Peter Lemche).

1.5 *Jobs Bog*

Studier med henblik på udarbejdelse af en kommentar (Arne Munk).

1.6 *Deuteronomium*

Kommentar (på tysk) til 5. Mosebog (Eduard Nielsen).

1.7 *Kommentar til udvalgte salmer*

Kommentar (på dansk) til 30 udvalgte salmer (Eduard Nielsen).

1.8 *Amos og Mika*

Studier over Amos- og Mika-bogen (Eduard Nielsen).

1.9 *Kvindeligheden i bibelsk-teologisk belysning*

En bibelsk-teologisk undersøgelse af kvindeligheden, som den socialt og symbolsk beskrives i henholdsvis de gammel- og nytestamentlige skrifter og i Bibelen som helhed (Karin Friis Plum).

1.10 *Ezekiels tempelvision*

Udarbejdelse af artikel til festskrift. Forsøg på at se, hvilken teologisk betydning visionen har (John Strange).

1.11 *Ikonografi, arkitektur og religionspolitik*

Undersøgelse af, hvorledes skiftende religionspolitiske og andre ideologiske holdninger afspejles i de store sakrale byggerier i Jerusalem i perioden fra ca. 1000 f.Kr. til 700 e.Kr. (John Strange).

2. *Ny Testamente*

I arbejdet på en ny dansk oversættelse af Det nye

Testamente medvirker Niels Hyldahl, Mogens Müller, Troels Engberg-Pedersen og Geert Hallböck.

2.1 *Romberbrevet kapitel 8*

En eksegetisk undersøgelse med særligt henblik på dette kapitels betydning for forståelse af brevets kristologi og skabelsestro (Martha Byskov).

2.2 *Hellenistiske aspekter af Paulus' teologi*

En undersøgelse af Paulus' teologi anskuet som et konvergenspunkt for selvstændige udviklinger i hellenistisk tid inden for henholdsvis græsk etik og moralpsykologi og jødisk religion (Troels Engberg-Pedersen).

2.3 *Paulus' breve*

Kommentar til Paulus' breve til Flipperne og til Filemon (Lone Fatum).

2.4 *Markusevangeliet*

Fortsatte semiotiske studier af Markusevangeliets struktur, med særligt henblik på forholdet mellem litterær komposition og narrativ struktur (Geert Hallböck).

2.5 *4. Ezrabog*

En afhandling om 4. Ezrabog, der er udgangspunkt i skriftets teodicé-problematik vil søge at belyse den produktive bevidsthedskonflikt bag den apokalyptiske litteratur, er under udarbejdelse med henblik på offentliggørelse i Forum for Bibelsk Eksegese 2 (Geert Hallböck).

3. *Pagtsteologi i Det nye Testamente*

Undersøgelse af indflydelsen fra de gammeltestamentlige forestillinger om en ny pagtslutning i nytestamentlig kristologi og etik (Mogens Müller).

Anden virksomhed:

Flere af instituttets faste lærere har været medarbejdere på en serie af almentilgængelige fortolkninger til bibelske skrifter, udgivet af Det danske Bibelselskab.

Udgivervirksomhed:

Under redaktion af Geert Hallböck og Karin Friis Plum og med støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd og Gads Fond udkom i august 1988 første nummer af et årsskrift for instituttet, Forum for Bibelsk Eksegese.

Monografi-serien Tekst og Tolkning, udgivet af Institutet, redigeres af Niels Hyldahl og Eduard Nielsen.

Niels Peter Lemche er redaktør af Scandinavian Journal of the Old Testament og er medarbejder ved Internat. Zeitschriftenschau f. Bibelwiss. u. Grenzgebiete. Eduard Nielsen er medlem af redaktionen af Vetus Testamentum, redaktør af Supplements to Vetus Testamentum, og medlem af redaktionen af Acta

Theologica Danica. John Strange er medlem af redaktionskomitéen for Scandinavian Journal for the Old Testament.

Mogens Müller er medlem af redaktionen af Dansk teologisk Tidsskrift.

Gæster og rejser:

Jesper Høgenhaven opholdt sig fra september-december 1988 som »Visiting Scholar« ved University of Chicago, hvor han gæsteforelæste i december 1988.

Niels Peter Lemche gæsteforelæste ved SBL International Meeting, Sheffield, i august 1988.

Karin Friis Plum gæsteforelæste i Oslo på konferencen: Feminist Reconstruction of Early Christian History – Methodological and Hermeneutical Questions, i november 1988.

Troels Engberg-Pedersen gæsteforelæste ved SBL International Meeting, Sheffield, i august og var på studieophold ved Yale University (USA) fra september-december 1988.

Lone Fatum gæsteforelæste ved Det teologiske Fakultet i Lund i marts 1988 samt ved konferencen »Feminist Reconstruction of Early Christian History« i Oslo i november 1988.

Geert Hallbäck gæsteforelæste på seminar ved Oslo Universitet i november 1988.

Publikationer:

Engberg-Pedersen, T.: Paulus og hans evangelisering. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 31, s. 21-37, Århus 1988.

–: Review of Brad Inwood: Ethics and Human Action in Early Stoicism. The Philosophical Review 97, no. 2, s. 252-56, Cornell, Ithaca, N.Y. 1988.

–: Skriften på hjertets tavle. En metaforers udvikling fra Det Gamle Testamente til Paulus. Det Gamle Testamente og den kristne fortolkning, Karin Friis Plum, Geert Hallbäck, s. 85-116, København 1988.

–: Etik og filosofiens grænser. Moral og etik, Benny Grey Schuster, s. 159-87, Århus 1988.

Fatum, L.: Tango med en tidsel. Om at finde værdigheden i elendighedsforskningen. Forum for Kvindeforskning 1, s. 6-15, København 1988.

Hallbäck, G.: Sted og anti-sted. Om forholdet mellem person og lokalitet i Markusevangeliet. Religionsvidenskabeligt Tidsskrift 11, s. 55-73, Århus 1988.

Hyldahl, N.: Otto Møller og astronomien. Teologi og Tradition. Festskrift til Leif Grane 11. januar 1988, Thorkild Grosbøll, Bent Hahn, Steffen Kjeldgaard-Pedersen (udg.), s. 66-84, Århus 1988.

–: E. P. Sanders' Jesusbog. Dansk Teologisk Tidsskrift 51, s. 104-11, København 1988.

–: Derfor efterlod jeg dig på Kreta. Fønix 11. årg., s. 157-63, København 1987.

Lemche, N.P.: Rachel and Lea. Or: On the Survival of Outdated Paradigmas in the Study of the Origin of Israel. II. Scandinavian Journal of the Old Testament 1, 1988, s. 39-65, Århus 1988.

–: Ancient Israel. A New History of Israelite Society. Sheffield, England 1988, 276 s.

Müller, M.: Graeca sive Hebraica veritas? Forsvaret for Septuaginta i oldkirken. Det gamle Testamente og den kristne fortolkning. Forum for bibelsk eksegesi 1, Karin Friis Plum, Geert Hallbäck (red.), s. 117-37, København 1988.

–: Mattæusevangeliet for folket. København 1988, 363 s.

–: Bibelens troværdighed og troværdig bibelbrug. Nogle grundtvigske overvejelser. Fønix 1, s. 2-11, København 1988.

–: Jødedommens Bibel på nytestamentlig tid og den kristne Bibel. Hebraica sive Graeca veritas? Dansk teologiske Tidsskrift 3, s. 220-37, København 1988.

–: ”Jeg er vejen og sandheden og livet”. Kristus-troens eksklusivitet i Det nye Testamente. Kristendommen og de andre religioner, P. Nørgaard-Højen (red.), s. 36-47, Århus 1988.

Nielsen, E.: ”Du må ikke have andre guder end mig.” Den gammeltestamentlige monoteisme. Kristendommen og de andre religioner, P. Nørgaard-Højen (red.), s. 11-35, Århus 1988.

–: (sammen med H. Glahn og E. Dal): L. P. Thura's Højsangsparafase. Hymnologiske Meddelelser 17 (5), s. 199-252, København 1988.

–: Mika-bogen – et trøsteskrift fra eksilet? Dansk Teologisk Tidsskrift 51, s. 204-19, København 1988.

Plum, K. Friis: Bibeltolkning og bibelsk teologi. Forum for Bibelsk Eksegesi 1, s. 24-51, København 1988.

Strange, J., Andersen, F.G.: Bericht über drei Sondagen in Umm Qes, Jordanien, im Herbst 1983. Zeitschrift des Deutschen Palästina-Vereins 103, 1987, s. 78-100, Wiesbaden 1988.

–: Bibelatlas. København 1988, 64 s.

–: Højsangen i gudstjeneste og forskning. Forum for bibelsk Eksegesi 1, s. 70-84, København 1988.

–: Tempelvisionen. Ezekiels Bog fortolket af Kirsten Nielsen med bidrag af John Strange, Kirsten Nielsen, s. 223-273, København 1988.

Mogens Müller